

Chcete pracovat s literárními texty ve výuce češtiny (pro cizince)? Kupte si medvídku mývala!

Helena Hasilová

JAZYKOVÉ CENTRUM, FF UK

DiDAi2!

Didaktické impulsy 2

Ostrava 5. 10. 2019

Chcete pracovat s literárními texty ve výuce češtiny (pro cizince)? Kupte si medvídku mývala!
aneb

Jak nezacházet s autentickými literárními texty ve výuce českého jazyka (pro cizince)

Míra kreativity

- Stejně jako je důležité zabývat se kreativitou ve výuce češtiny pro cizince, je nutné vymezení mantinelů této kreativity. Přetváření textu nesmí být jeho poškozením.

Reálné nebezpečí

- Dobře míněný, rádoby kreativní a pro autora pracný počín, může totiž přinést studentovi češtiny zkreslený pohled na českou literární tvorbu a možnému žijícímu autorovi způsobit pocit křivdy ze zkomolení vlastního textu (porušení autorských práv).

Překlad versus převyprávění (zde zvané *adaptace*)

Překlad

- Na překladu se sice nedá procvičovat vyučovaný jazyk, ale jedná se o upřímné a nefalšované přiblížení literárního díla. Studenti většinou překlady oblíbených autorů znají a při studiu v ČR touží po originálu a ne po převyprávění.

Převyprávění (adaptace)

- Převyprávění může být přijatelné, pokud se váže k syžetu. Protože jazyk je nedílnou, konstituující součástí literárního textu (a jako takový je jedinečný), může být převyprávění zavádějící.

Konkrétně analyzované texty

- **Božena Němcová, *Babička***, Praha 1939
- **Bohumil Hrabal, *Postřižiny***, Praha 1992
- **Česká čítanka** (Adaptované texty a cvičení ke studiu češtiny jako cizího jazyka), Praha 2012: Nudíte se? Kupte si medvídka MÝVALA! Strýc Pepin vypravuje, s. 169–170; Viktorka, s. 181

Rizika adaptace

- Potlačení emocionálního náboje zkrácením výpovědi (ačkoli originální text není lexikálně obtížný)
- *Šla-li do kostela, šel za ní, v kostele stál zajisté nedaleko ní, a místo co měl koukat na oltář, koukal na ni.* (BN)
- *Když šla do kostela, šel za ní.* (Čítanka)

Rizika adaptace

Neopodstatněné (zbytečné) náhrady slov

- a za týden přišel ten medvídek v bedýnce (BH)
- za týden dostal toho medvídka v krabici (Čítanka)

- a jak strýc Metud dal tetičce hubičku (BH)
- strýc ani nemohl dát tetě pusu (Čítanka)

- celý stavení smrdělo tím záchodem (BH)
- celý dům smrděl tím záchodem (Čítanka)

Rizika adaptace

Nadbytečné rozšiřování textů

- *tak strécovi Metudovi umyl budíka a troje hodinky (BH)*
- *Strýc měl doma budík a ten medvídek umyl ten budík. Strýc měl doma taky troje hodinky a ten medvídek umyl ty hodinky (Čítanka)*
- *a tak četl v novinách (BH)*
- *v novinách si přečetl inzerát (Čítanka)*

Rizika adaptace

Posunutí významu, odstranění dialektismů

- *stréc Metud rozmontoval bicykl* (BH)
- *strýc opravoval bicykl* (Čítanka)

- *stréc Metud začal být takové divné* (BH)
- *strýc Metud měl jednou špatnou náladu* (Čítanka)

- *a jak už přinesli několik sáčků* (BH)
- *a když přinesli už asi pět částí* (Čítanka)

Rizika adaptace

Náhrada archaických výrazů

- *Co ten voják za mnou chodí? Ani nemluví jako ten morous.* (BN)
- *Proč za mnou chodí? Je divný.* (Čítanka)
- *Toho času leželi ve vsi myslivci.* (BN)
- *V té době přišli do vesnice vojáci.* (Čítanka)

Chcete pracovat s literárními texty ve výuce češtiny (pro cizince)? Kupte si medvídka mývala!
aneb

Jak nezacházet s autentickými literárními texty ve výuce českého jazyka (pro cizince)

Další problematické aspekty adaptace:

- nadpisy
- didaktizování
- autorství – kdo je skutečným autorem adaptace
konflikt s autorským zákonem?
bibliografická databáze

**Chcete pracovat s literárními texty ve výuce češtiny (pro cizince)? Kupte si medvídka mývala!
aneb**

Jak nezacházet s autentickými literárními texty ve výuce českého jazyka (pro cizince)

- Má vzniknout iluze, že student dosáhl vyšší jazykové úrovně, než na které reálně je.
- Převyprávění budí ve studentech i učitelích iluzi, že je možné na úrovni A2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky číst originální literární texty.
- Čtení adaptovaných textů probíhá časově i intelektuálně na úkor toho, aby se ve výuce pracovalo s texty autentickými. Nahrazuje se tím ve výuce, kromě jiných aktivit, čtení textů, které by byly v konkrétní chvíli užitečnější – tj. textů v reálu užívaných a pro studenty potřebných.
- Zkresluje se tím i obraz o skutečné české literatuře.

